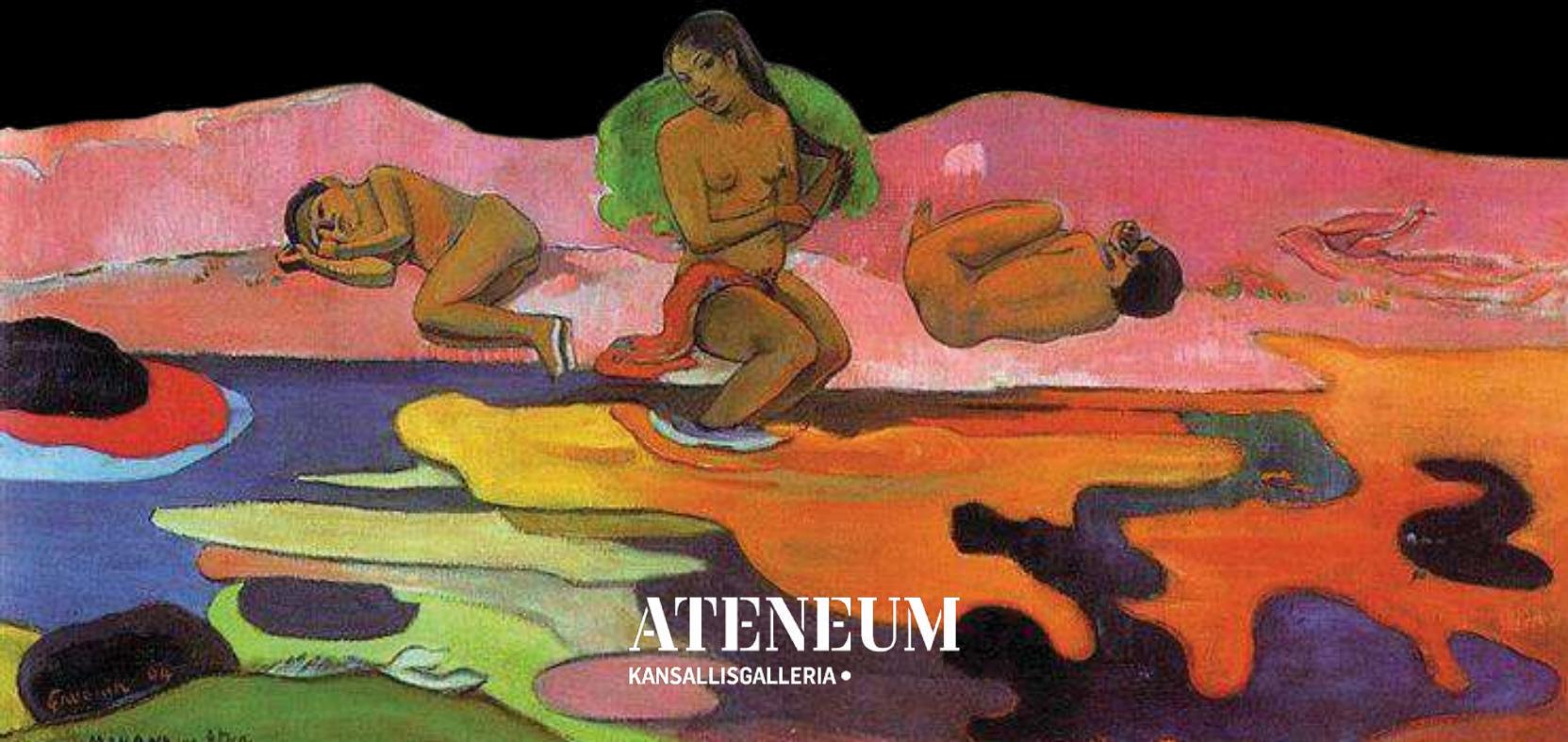

POL GOGEN
POL GOGEN
POL GOGEN

ATENEUM
KANSALLISGALLERIA •

ATENEUM

Pol Gogen

“Slediti majstore! Ali zašto ih slediti? Oni su majstori samo zato što nisu nikoga sledili.”

Ivana Tomišić
Novembar, 2021.

06

08

11

16

27

32

Uvod

Postimpresionizam

Život i rad

Rana mladost
Počeci u slikarstvu

Smisao života

Bretanja
Saradnja sa Van Gogom
Pripreme za Tahiti

Tahiti

Novo životno poglavlje
Povratak u Francusku
Nostalgija za Pacifikom

Varvari

Markiška ostrva
Kraj života

Zaključak

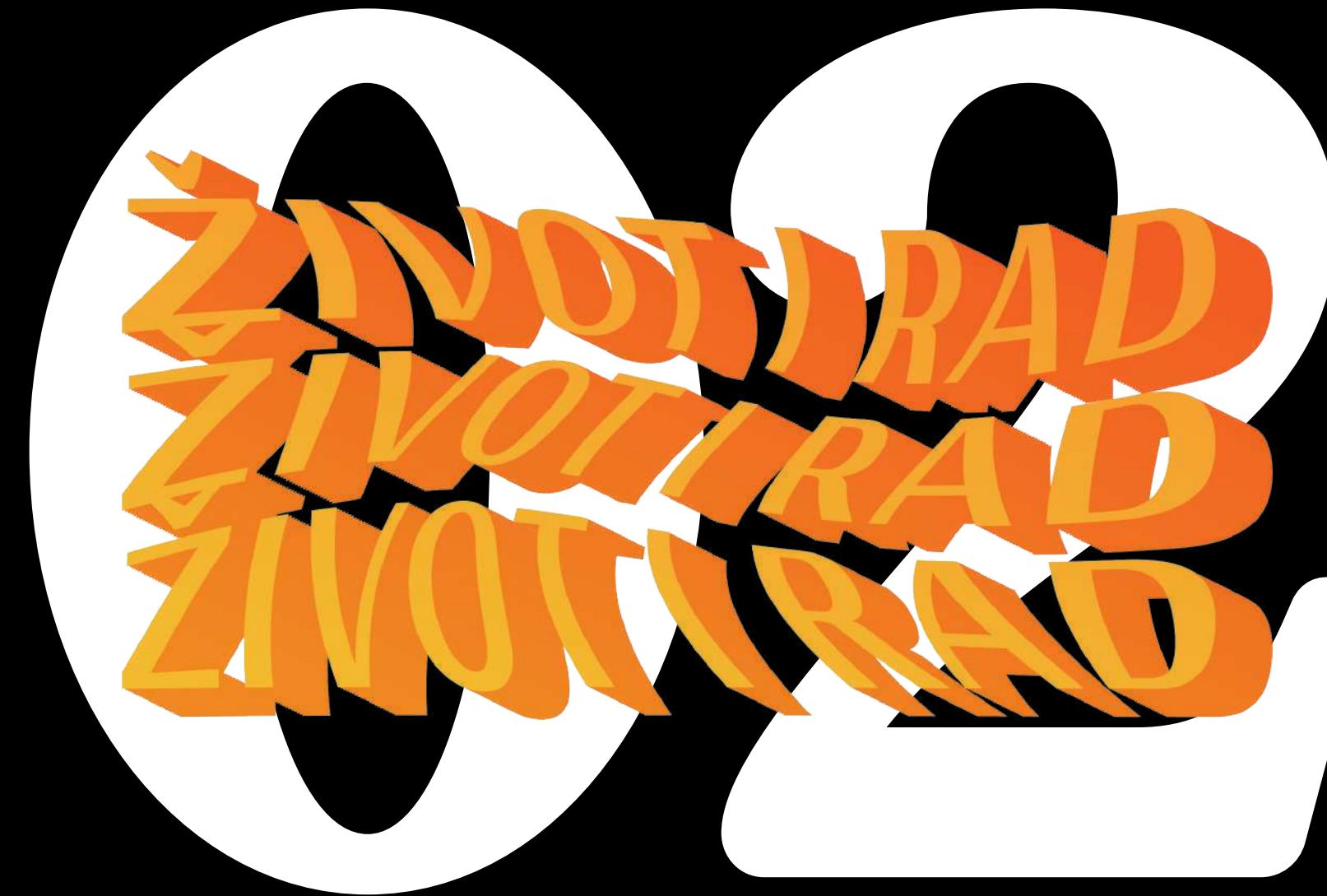
Postimpresionizam

Na kraju devetnaestog veka javljaju se mnogi umetnici koji označavaju svoju sliku, ali na različite načine. Sve njih, bez obzira na sličnosti i razlike, zajedno obeležava jedan termin - POSTIMPRESIONIZAM.

Džon Rivold, jedan od prvih profesionalnih kritičara koji se posvetio nastanku rane moderne umetnosti, ograničio je ovaj period godine između 1886-1892 u svom pionirskom izdanju "Postimpresionizam: Od Van Goga do Gogena" (1956).

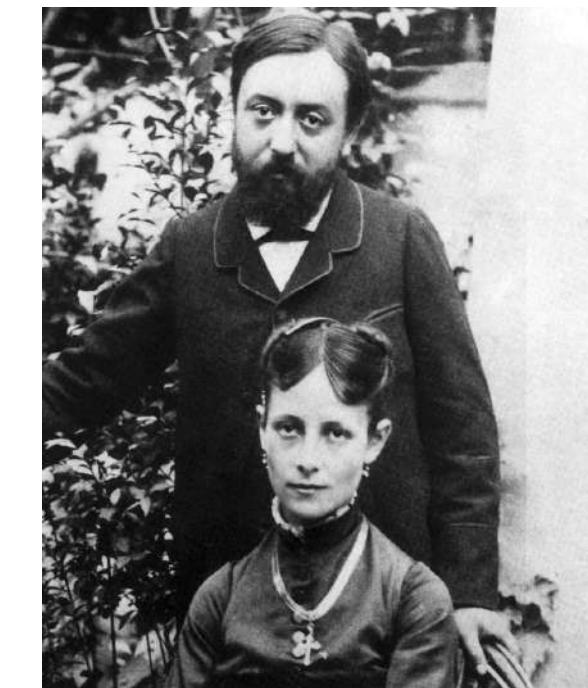
"Autoportret sa paletom" 1894.
Ulje na platnu 92 x 73 cm

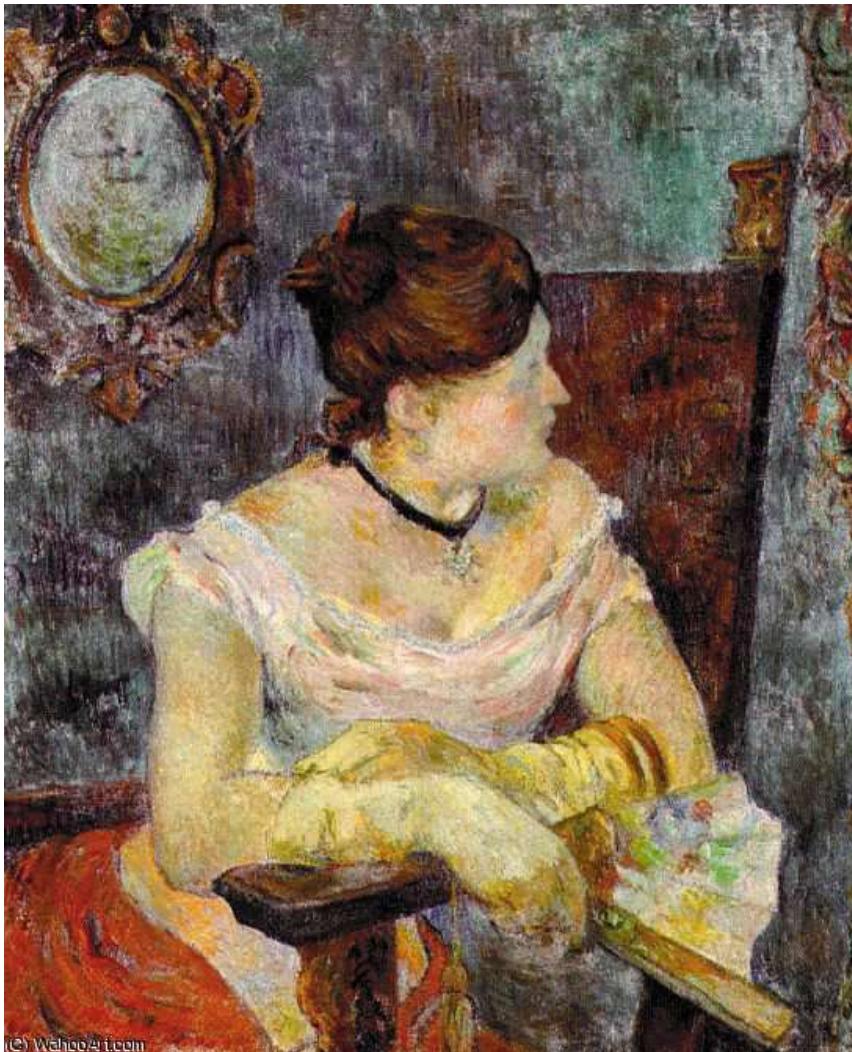
Rana mladost

Rođen u Parizu, poreklov potiče od španskih doseljenika u Južnu Ameriku i vicekralja Perua, i rano detinjstvo je proveo u Limi. Unuk je Flore Tristan, osnivačice savremenog feminizma. Nakon školovanja u Orleansu, Francuska, Gogen je narednih šest godina proveo ploveći širom sveta u trgovачkoj mornarici i kasnije i u francuskoj mornarici. Nakon povratka u Francusku 1870, zaposlio se kao pomoćnik brokera. Njegov staratelj Gistav Aroza, uspešni poslovni čovek i kolezionar umetničkih dela, upoznao je Gogena sa Kamijom Pisaroom, ali i Metom Gal, Dandinjom koja dolazi u Pariz da uči jezik. Januara 1873. godine Pol Gogen se ženi sa Metom.

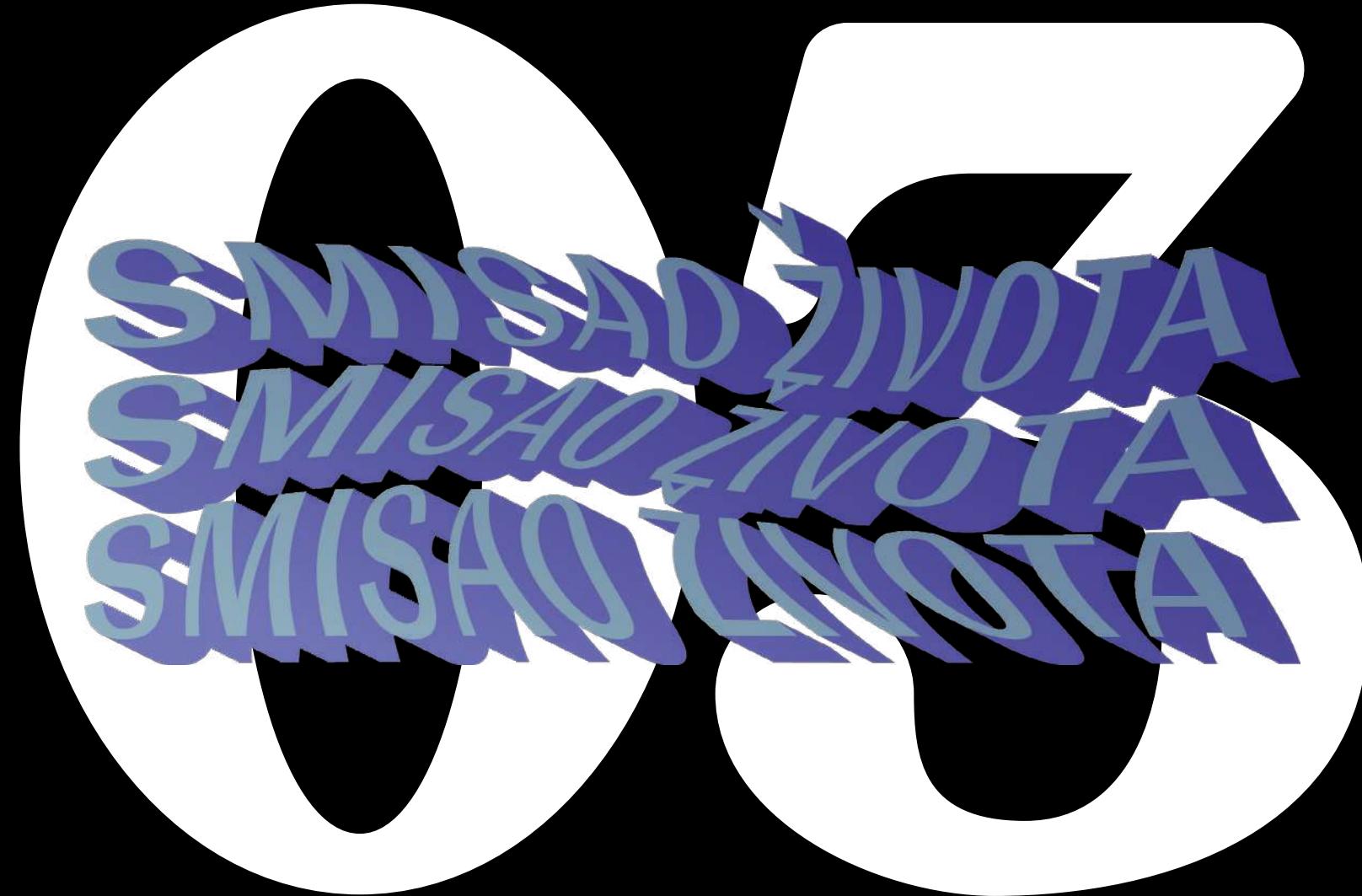

Počeci u slikarstvu

Gogen je radnim danima bio uspešan berzanski broker, a odmore je provodio slikajući sa Pisaroom i Polom Sezanom. Iako su mu prvi pokušaji bili nevesni, brzo je napredovao. Do 1884. Gogen se sa porodicom preselio u Kopenhagen, gde je bezuspešno pokušao da se bavi biznisom. Primoran da se bavi slikarstvom da bi preživeo, vraća se u Pariz 1885, i ostavlja porodicu u Danskoj. Bez dovoljno sredstava za život, njegova žena i njihovo petoro dece odlaze da žive sa njenom porodicom.

"Gospođa Metta Gad u večernjoj haljini"
1884. Ulje na platnu

Bretanja

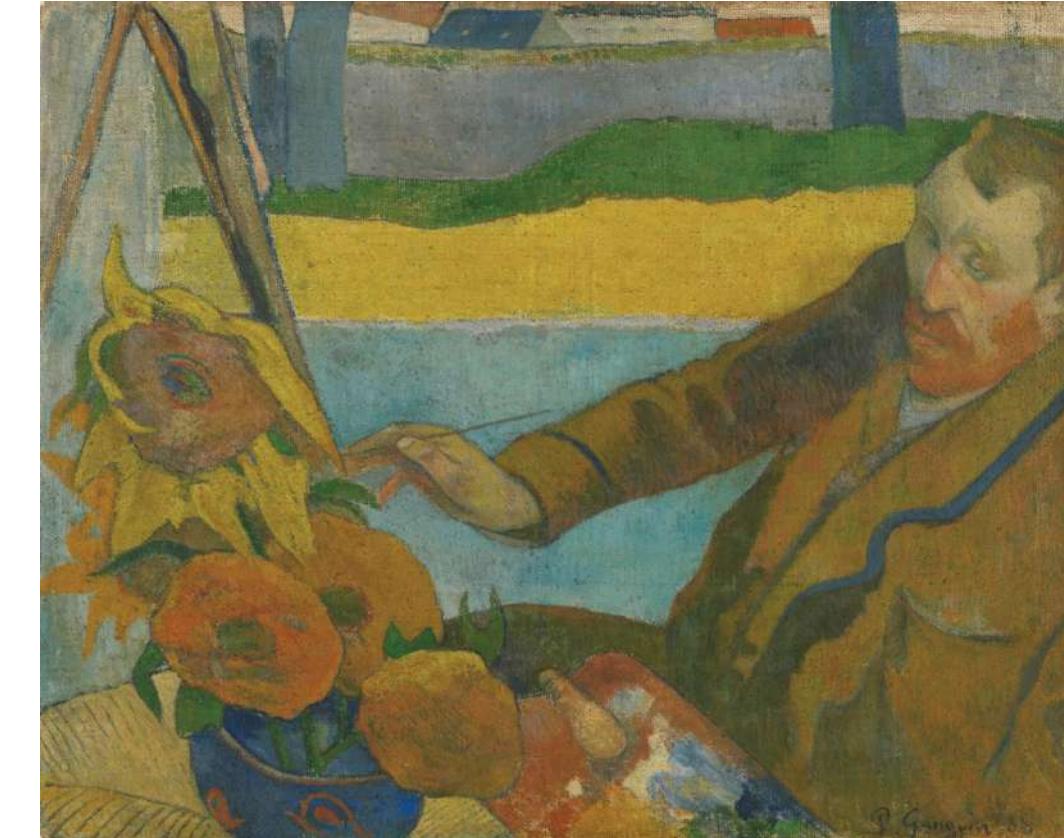
Umetnik Feliks Brakmon sredinom 1886. godine kupuje jednu Gogenovu sliku i tada ga odvodi kod keramičara Šaplea, koji mu daje stalan posao. Leto i jesen provodi u Bretanji, u Pont Avenu. Susret u Bretanji sa Emilom Bernarom podstaknuće Gogena da se konačno odvoji od naturalizma tj. podstaknuće ga da krene prema onim sažetijim i zatvorenijim oblicima koji su potčinjeni zahtevima dobre kompozicije. On briše i senke ako smatra da je korisno, odbacuje vazdušnu perspektivu i tek jedva koristi linearu; dubinu sugerije prvenstveno planovima.

"Vizija posle propovedi" 1888.
Ulje na platnu 73 x 92 cm
Nacionalna Galerija Škotske

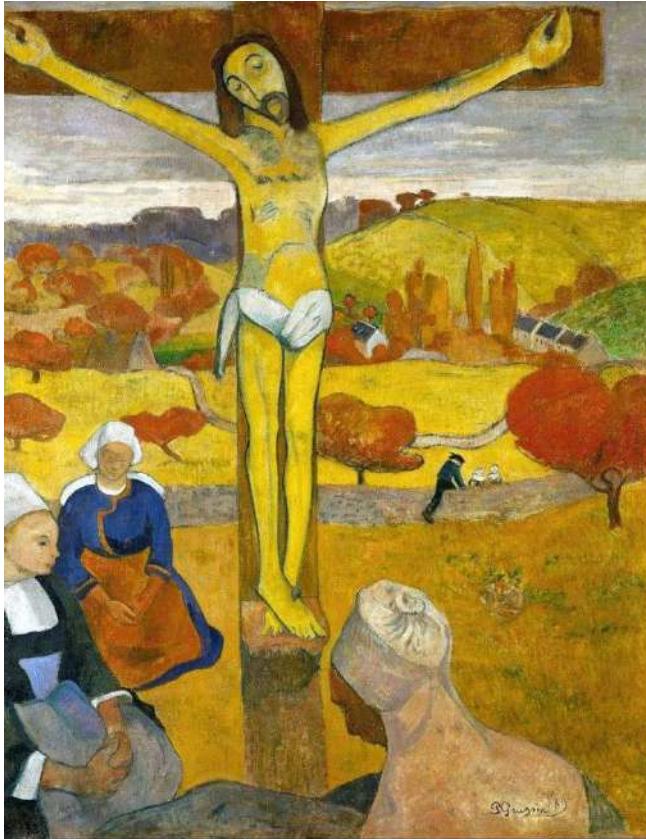
"Bretonke plešu Gavotu" 1888.
Ulje na platnu 87 x 106 cm

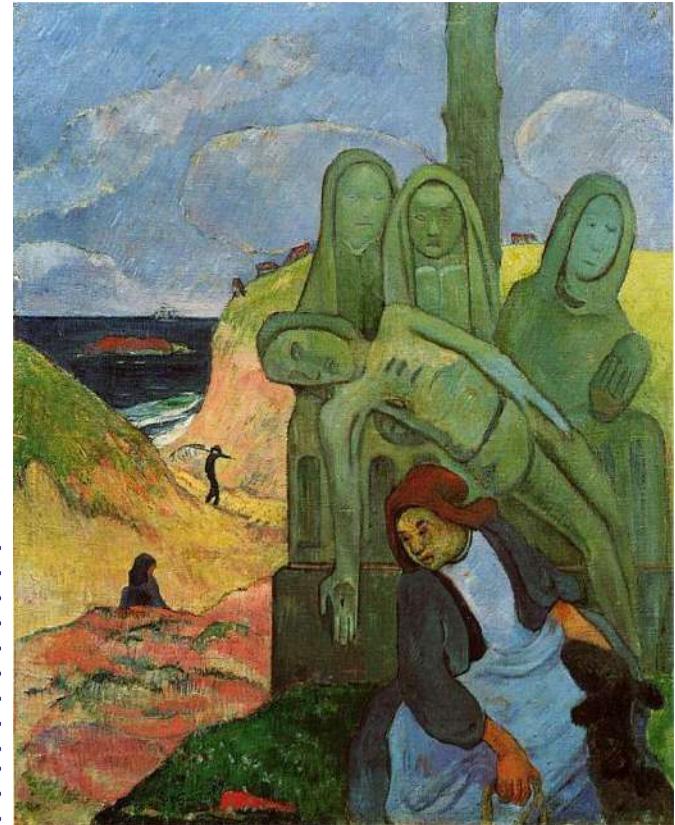
"Van Gogh Painting Sunflowers"
1888, Ulje na platnu 73 x 91 cm
Van Gog Muzej (Holandija)

Saradnja sa Van Gogom

Izložba "Van Gog i Gogen" postavljena je u Amsterdamskom muzeju Van Gog, 1888. godine, na kojoj je bilo izloženo 120 dela ova dva velika majstora; privukla je tokom prve nedelje više od 60 000 posetilaca. Izložba prati njihovo stvaralaštvo hronološkim redom, prikazujući i nekoliko dela naslikanih pre njihovog prvog susreta 1887. godine, kada su jedan drugome poklonili po jednu sliku, Van Gog je dobio sliku urađenu u Martiniku, a Gogen studiju za kompoziciju suncokreti.

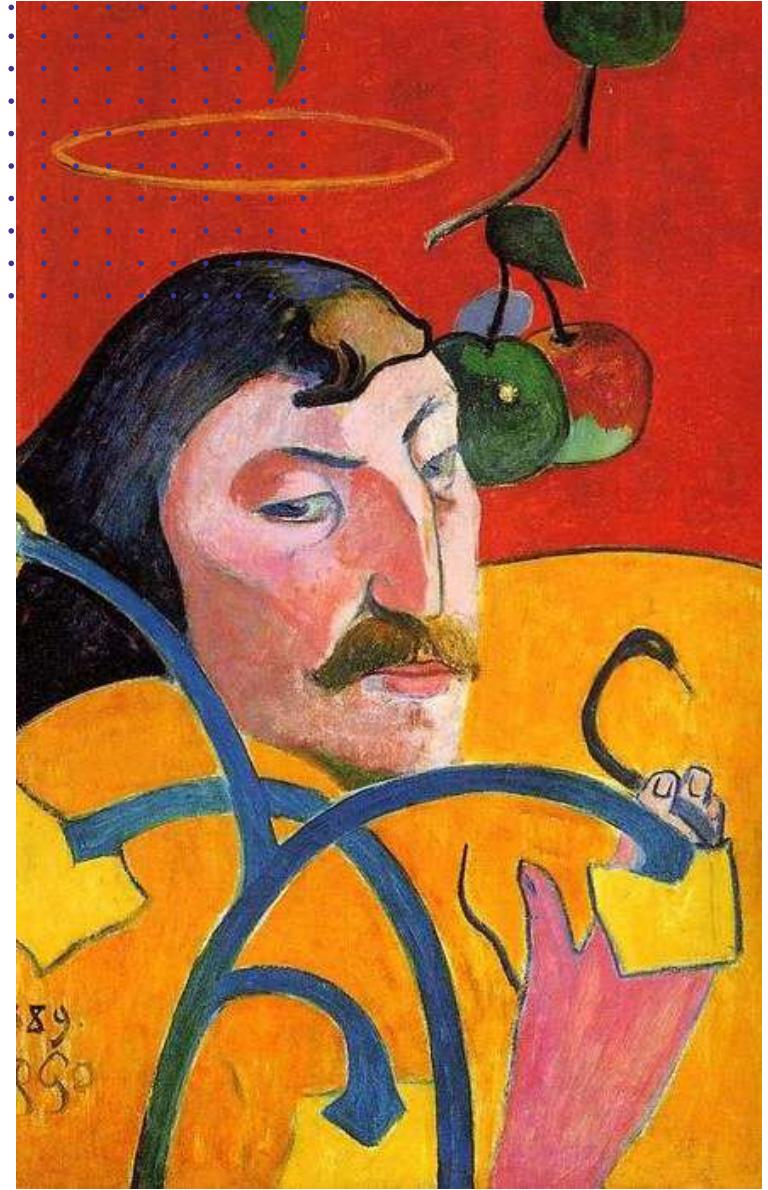
"Žuti Hrist" 1889.
Ulje na platnu 91 x 73 cm
Albright-Knox Art Gallery (SAD)

"Bretonska kalvarijs" 1889.
Ulje na platnu 92 x 73 cm
Royal Museums of Fine Arts (Belgija)

Pripreme za Tahiti

Krajem 1889. godine Gogen se vraća u Pariz, rešen da ode na Tahiti. Useljava se u Monfredov atelje na Vožiraur, spremajući aukciju u Otel-Druou, očekujući da rasprodajom slika obezbedi sredstva za put i rad u Okeaniji. 2. marta odlazi u Kopenhagen da se oprosti sa porodicom i podeli sa Metom zaradu od prodaje. Željan da otkrije zemlje koje su ostale primitivne, Gogen se, bežeći iz Evrope 1. aprila 1891. godine, ukrao na brod iz Marseja, da bi preko Australije i Novog Zelanda, stigao u Papeete, na Tahitiju, 8. juna iste godine. Imao je četrdeset i tri godine.

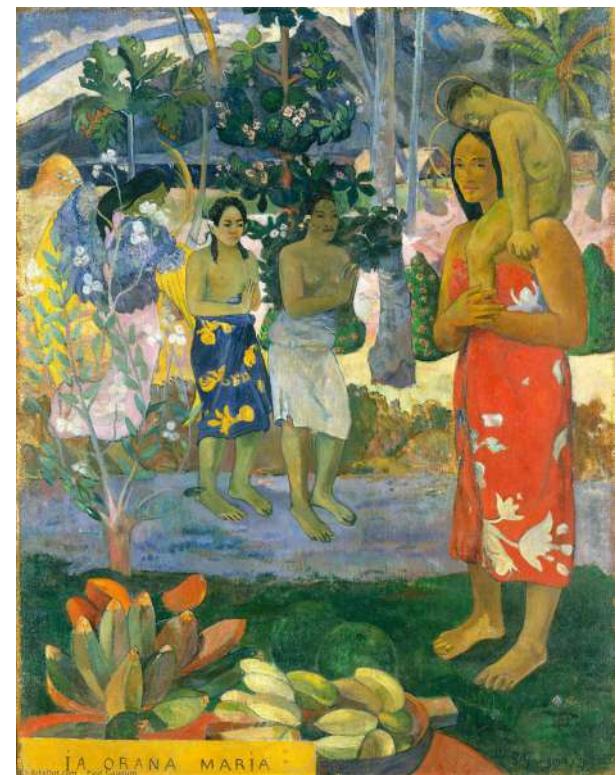

"Karikatura, Autoportret" 1889.
Ulje na platnu
National Gallery of Art (SAD)

TAHITI
TAHITI
TAHITI

Novo životno poglavlje

Stigavši na Tahiti Pol Gogen se brzo skućio i od 1892. godine počeo da živi sa mladom Tehurom. Usvojivši način odevanja Maora, ziveći kao i oni, pokušao je da pronikne u intimnu i duboku tajnu njihovih života. U proleće te godine Gogen piše prijatelju: „Naslikao sam jednu sliku („La Orana Maria“) - anđeo sa žutim krilima koji skreće pažnju dvema Tahićankama na likove Marije i Isusa, takođe Tahićana...“

"Duh mrtvih bdije" 1892.
Ulje na platnu 73 x 92 cm
Albright-Knox Art Gallery (SAD)

Krajem 1892. godine Gogen je pisao svojoj supruzi Meti, sa kojom se bio razišao: „Naslikao sam akt mlade devojke („Manao Tupapau“ - Duh mrtvih bdije)... Polinezijci veruju da su noćne fosforescencije duhovi mrtvih. Veruju u njih i boje ih se. Konačno, naslikao sam duha vrlo jednostavno kao malu, bezazlenu ženu, jer devojka može videti samo duh mrtvog kad je on povezan sa mrtvom osobom, tj. sa ljudskim bićem kakva je ona sama.“

"La Orana Maria" 1891.
Ulje na platnu
Metropolitan Museum of Art (SAD)

"Two Women on the Beach" 1891.
Uљe na platnu
Muzej Orsej (Francuska)

Povratak u Francusku

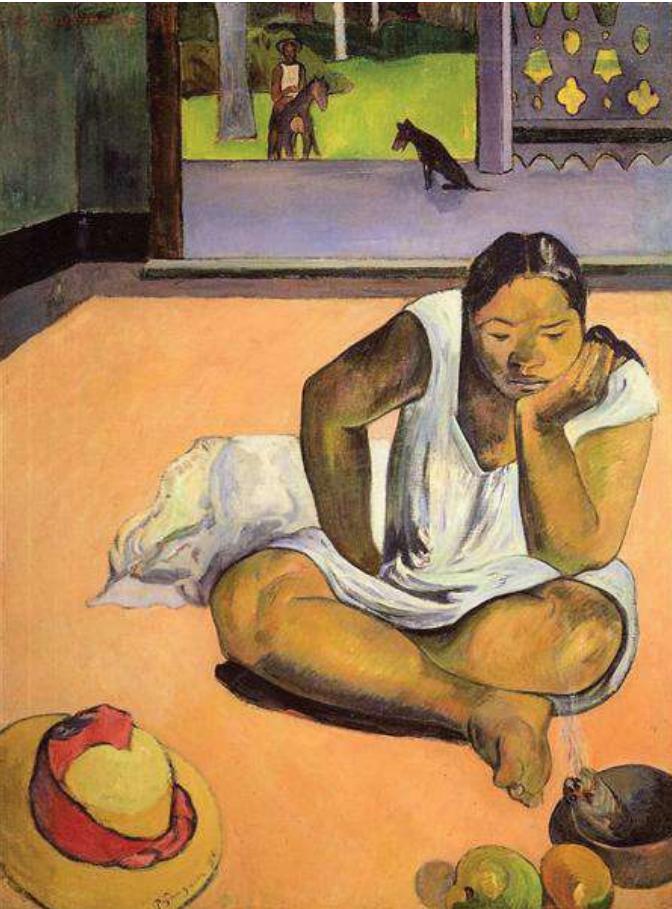
Suočen sa nemaštinom pisao je direktoru Akademije umetnosti da podrži njegov zahtev da bude vraćen u Francusku o trošku države. 14. juna je krenuo za Francusku, da bi se u Marseju ukrcao 30. avgusta. Odlazi kod Diran-Rijela, kod koga zakazuje izložbu svoje „polinezidske umetnosti“ za novembar. Izložba, održana 4. novembra, izaziva veliku pažnju, ali ne donosi prihode kakve je očekivao.

U to vreme živi sa Javankom Anom, koja mu je i model i saputnica. Tog proleća u Pont Aven odvodi grupu prijatelja, o svom trošku, ali krajem maja u tuči sa meštanima lomi nogu. Puna dva meseca provodi u bolnici, a Ana se vraća u Pariz i napušta ga, odnevši sve iz kuće što je vredelo (osim njegovih slika).

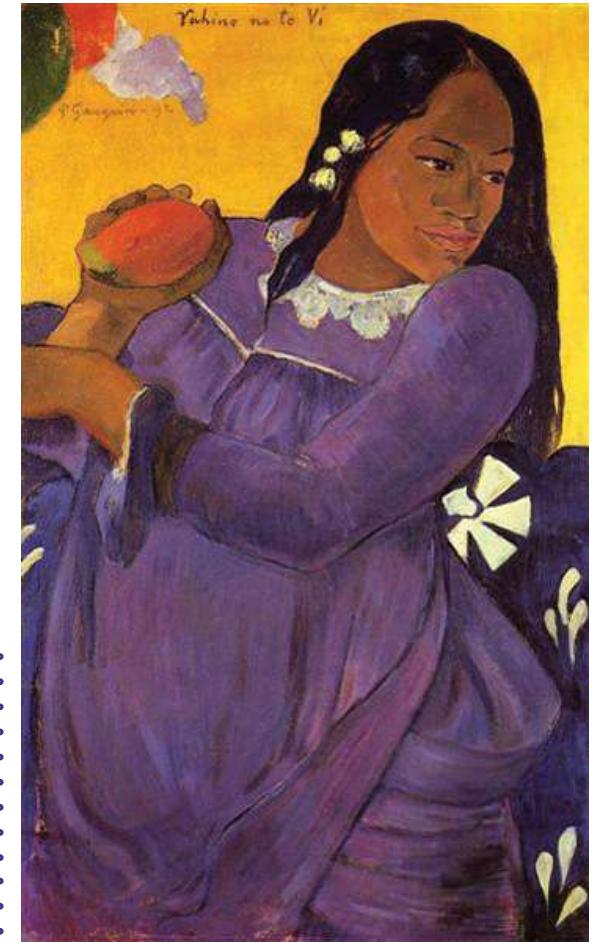

"Vahine no te Tiare" 1891.
Ulje na platnu
Ny Carlsberg Glyptotek (Danska)

"The Brooding Woman" 1891.
Ulje na platnu
Worcester Art Museum (SAD)

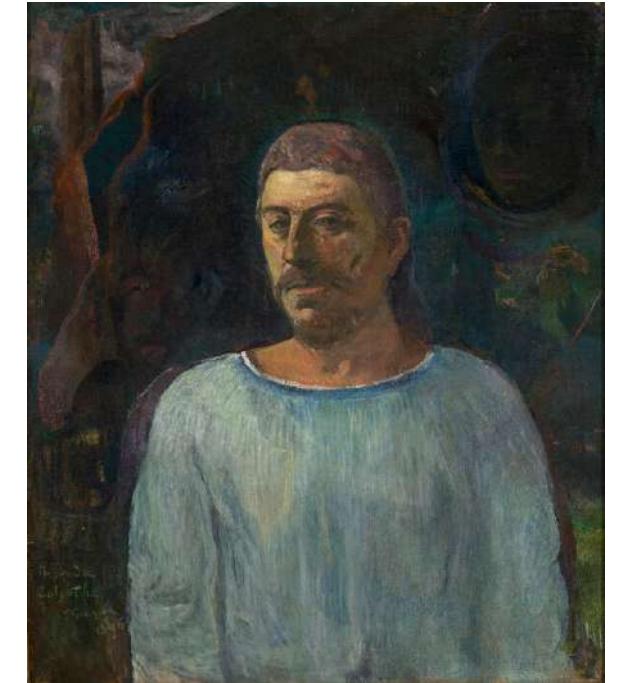
"Woman with a Mango" 1892.
Ulje na platnu 72 x 44 cm

Nostalgija za Pacifikom

Ponovo osiromašen ostao je i bez slika koje je 1890. godine ostavio na čuvanje u pansionu Gloanek, odaje se još i raskalašnjem životu, što mu donosi sifilis i nove troškove za neophodno lečenje. U Francuskoj ga nostalgija za Pacifikom opet brzo obuzima, i on 1895. godine odlučuje da zauvek napusti Francusku. Ženi se ponovo, četrnaestogodišnjom komšinicom Pahurom, i oduševljen, ponovo slika.

"Nafeaffaa Ipolpo" 1892.
Ulje na platnu

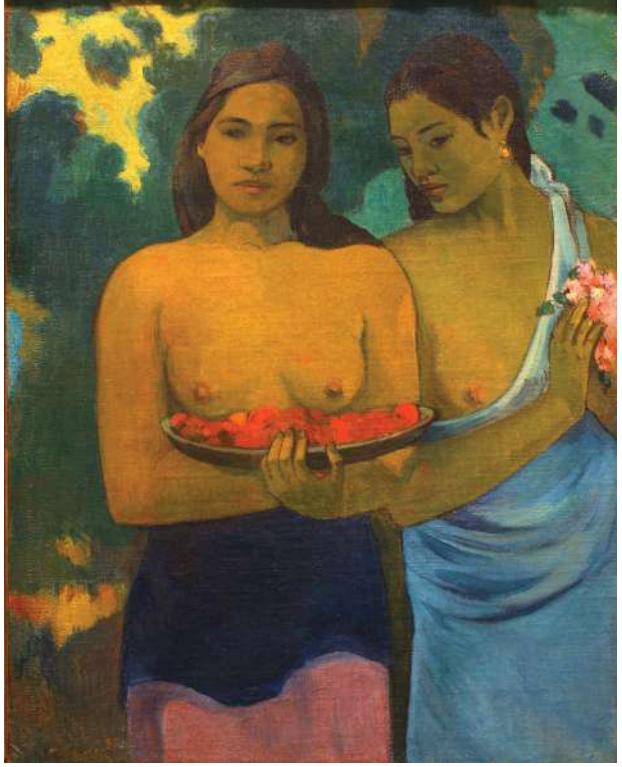
"Kraj Golgote" 1896.
Ulje na platnu 76 x 64 cm
São Paulo Museum of Art (Brazil)

Kada su ga sustigle bolesti, posledice raskalašnog života u Parizu, novac je bio već potrošen na smeštaj i pribor. Iscrpljen, obraća se uglednom kolonistu Gupilu koji ga zapošljava kao kućnog učitelja slikarstva svoje čerke i pruža mu utoчиšte u svom domu. Gogen tu ostaje do kraja oktobra, kada se vraća svom domu, gde mu Pahura u decembru rađa devojčicu koja umire posle par dana. Autoportret nazvan „Kraj Golgote“ ilustruje na potresan način dramu tih užasnih dana. Gogen je tada pisao: „Danas sam klonuo, slab, napola iscrpljen nepoštednom borbom u koju sam se upustio; padam na kolena i odbacujem svaki ponos. Ja nisam ništa, moj život je promašen.“

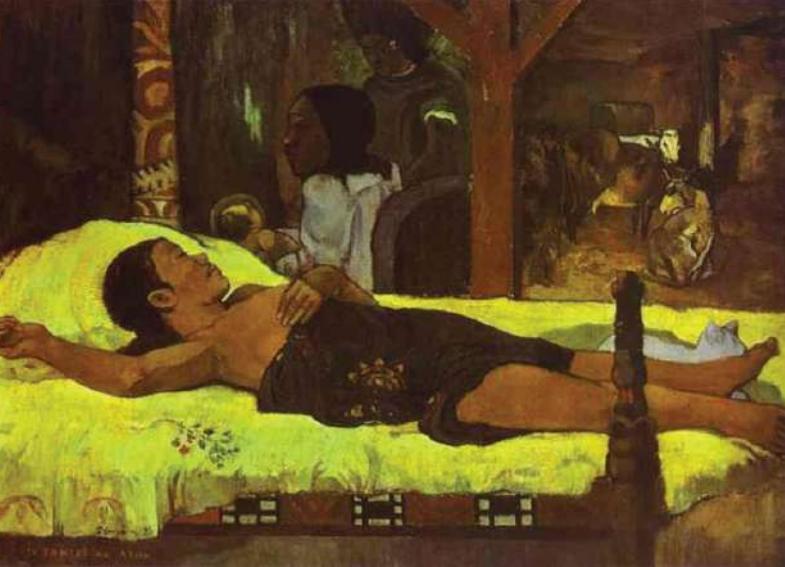

Očajan, Gogen je krajem 1898. godine odlučio da sve to prekine i da se ubije. Napustivši svoju kolibu, odlazi u planinu i upotrebljava arsenik, ali prejaka doza izaziva povraćanje koje sprečava dejstvo otrova. Ali, pre nego što je to pokušao naslikao je sliku pod nazivom „Odakle Dolazimo? Šta smo? Kuda idemo?“

"Odakle Dolazimo? Šta smo? Kuda idemo?" 1896.
Ulje na platnu 139 x 374 cm

"Nafeaffaa Ipolpo" 1892.
Ulje na platnu

"Te tamari no atua" 1896.
Ulje na platnu
Neue Pinakothek (Nemačka)

Ne dopuštajući da ga zaustave njegove patnje, Gogen nije prestajao da slavi poeziju života Okeanije. Ko bi mogao verovati da je umetnik koji je naslikao „Grudi sa crvenim cvećem“ (1899) bio iznuren, nervno iscrpljen čovek?

Gogenove teškoće ne samo što nisu postajale blaže, nego su, kako su nedelje prolazile, bivale sve veće. Iznuren bolešcu, postao je razdražljiv, ljutio se na sve i svakoga. Zamarao ga je i Tahiti, koji je, po njegovom mišljenju, bio previše „civilizovan“. Maštao je samo o tome da još dublje prodre u „varvarstvo“, da ode na Markiška ostrva, čiji su stanovnici bili nekadašnji ljudozderi, na ostrva izgubljena u Pacifiku, više ili manje udaljena od brodskih linija.

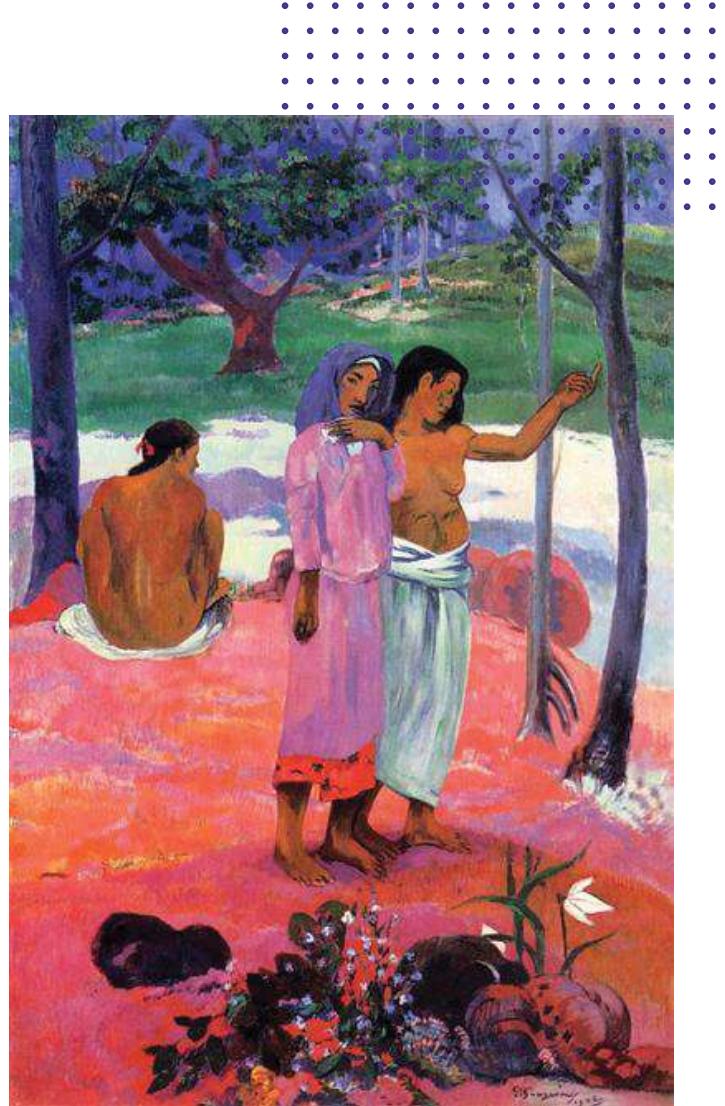
Markiška ostrvá

Po što je u septembru 1901. bio u mogućnosti da otputuje na Markiška ostrva, nastanio se u Hiva-Oi (ostrovo Dominik). Ovo je Gogenu trebalo da pruži priliku za poslednji preporod, za poslednji korak u suštinu stvari. Žurno je slikao dela bogata bojom, kao što je čuveno platno iz Luvra „I zlato njihovog tela“, dela izvanredno vešto komponovana, čudesno ritmovana, kao što su „Konjanici na obali“, iz Folkvang - muzeja u Esenu.

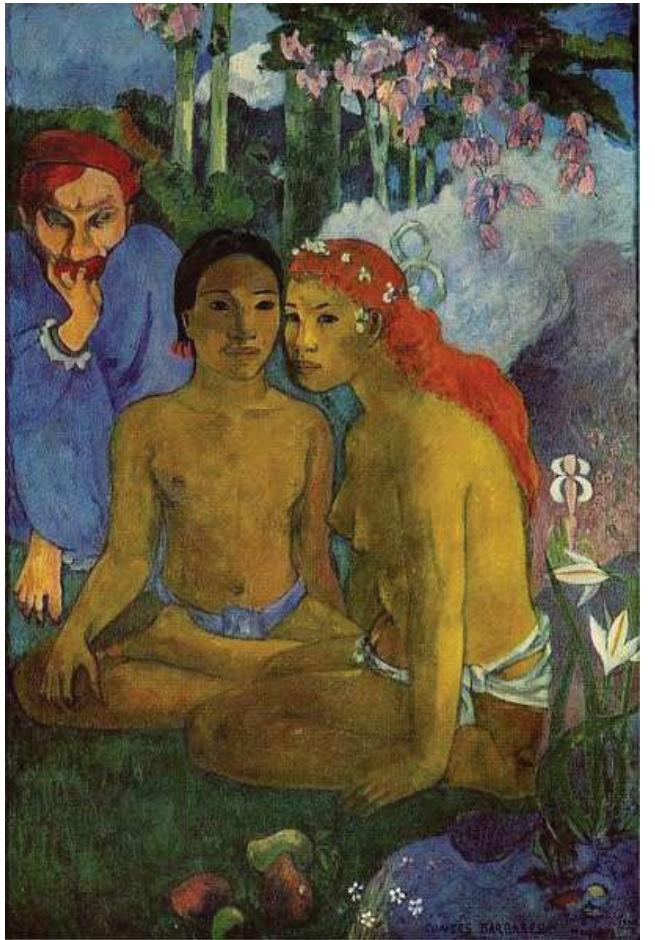
"I zlato njihovog tela" 1901.
Ulje na platnu 67 x 76 cm
Muzej Luvr (Francuska)

"Konjanici na obali" 1902.
Ulje na platnu 66 X 76 cm
Muzej Folkvang (Nemačka)

"Poziv" 1902.
Ulje na platnu

"Varvarske priče" 1902.
Ulje na platnu 130 x 91 cm

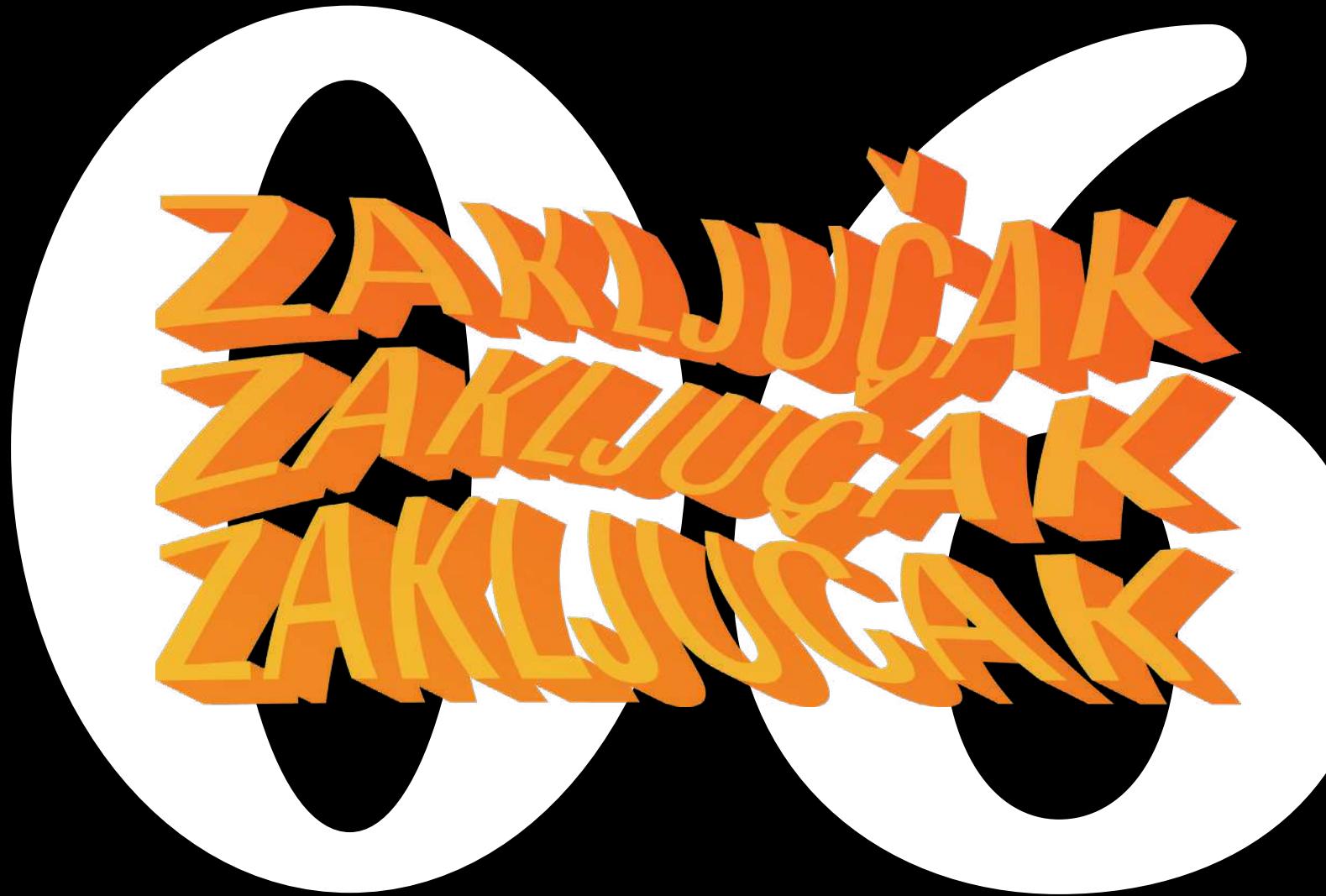

Kraj života

Gogenovi dani, bili su tada izbrojani!
Bolest je u njemu neumoljivo
napredovala. Jednog majskog jutra
1903. našli su ga mrtvog u njegovoj
kolibi. Na njegovom štafelaju počivala
je nedovršena slika, koja je veoma
iznenadivala u tom kraju večnog proleća
„Bretonsko selo pod snegom“.

"Bretonsko selo pod snegom" 1905.
Ulje na platnu 62 x 87 cm

Pol Gogen, koji je do svoje četrdesete godine života bio ugledni poslovni čovek, otac petoro dece i umešan kolepcionar slika, 1884. godine, je shvatio da je slikarstvo njegova sudbina. Napušta posao, porodicu i na kraju Evropu, da bi otišao na Tahiti gde je, među „divljacima“ u materijalno nesnosnim uslovima, uspeo da naslika remek-dela koja su presudno uticala na slikarstvo 20. veka, menjajući i sama naša shvananja o ulozi umetnosti u savremenoj civilizaciji.

“All the joys—animal and human—of a free life are mine. I have escaped everything that is artificial, conventional, customary. I am entering into the truth, into nature.”

**„Ljudi od nauke, oprostite tim sirotim
umetnicima koji su ostali jednako deca, ako
ne iz milosti, bar iz ljubavi prema cveću i
opojnim mirisima, jer su im oni često nalik”**

Pol Gogen